

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра міжнародних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
(Майя НІКОЛАЄВА)

” *сергій* 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки»

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність: 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Освітньо-професійна програма: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Робоча програма навчальної дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки». Одеса: ОНУ, 2024. 19 с.

Розробники: **Глебов Віктор Вікторович, к. істор. н., доцент**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол № 1 від. "29" серпня 2024 р.
Завідувач кафедри _____ (Ольга БРУСИЛОВСЬКА)

Погоджено із гарантом ОПП Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
_____ (Юлія МАЙСТРЕНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету міжнародних відносин, політології та соціології
Протокол № 1 від. "30" серпня 2024 р.
Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол № _____ від. "_____" _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (Ольга БРУСИЛОВСЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол № _____ від. "_____" _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (Ольга БРУСИЛОВСЬКА)

1. Опис навчальної дисципліни
«Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
<p>Кількість кредитів – 3</p> <p>Загальна кількість годин – 90</p> <p>Змістових модулів – 3</p>	<p>Галузь знань <i>29 міжнародні відносини</i></p> <p>Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії</p> <p>Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)</p>	<i>Обов'язкова / Дисципліна вільного вибору</i>	
		Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	-й
		<i>Семестр</i>	
		5-й	-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	год.
<p>Форма підсумкового контролю: <i>Іспит</i></p>			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу. Викладання курсу «Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки» має на меті доповнювати та розширювати коло знань здобувачів, які вивчають різні аспекти зовнішньої політики і дипломатії загалом; ознайомлення студентів зі станом міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії країн Азії та Африки; формування у студентів аналітичного підходу до проблем взаємодії впливу внутрішньополітичних, військових, економічних, етнічних та соціальних факторів на зовнішньополітичні та дипломатичні процеси.

Завдання курсу. Безпосереднім завданням курсу у професійній підготовці бакалаврів спеціальності 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, є вивчення історії становлення та еволюції зовнішньої політики та дипломатичних служб у державах Азії та Африки, а також ролі, місця зовнішньої політики та дипломатичної служби у зовнішньополітичних процесах країн Азії та Африки.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетенцій:**

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види і форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземною мовами).

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Очікувані результати навчання.

Вміти:

РН08 - Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

РН16 – Розуміти та відстоювати національні інтереси України в міжнародній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль I. Зовнішня політика і дипломатія країн Північно-Східної, Південної та Південно-Східної Азії.

Тема 1. Фактори формування зовнішньої політики країн Азії

Основні фактори, що впливають на визначення зовнішньої політики: економічні, політико-ідеологічні, історичні, географічні і демографічні. Основні риси дипломатії країн Азії та Африки. Форми та методи здійснення зовнішньої політики країн Азії та Африки.

Тема 2. Формування зовнішньої політики Японії (1945-1950-і рр.)

Сан-Франциський мирний договір. Конституційні основи зовнішньої політики Японії. Принцип пацифізму. Особливості відносин Японії з країнами Північно-Східної і Південно-Східної Азії. Зовнішньополітична програма уряду Н. Кісі (лютий 1956 - червень 1960 рр.). Договір про взаємне співробітництво і гарантії безпеки від 19 січня 1960 року.

Тема 3. Зовнішня політика і дипломатія Японії у 1960-1980-і рр.

Зовнішня політика кабінету Сато. Перегляд концептуальних основ зовнішньої політики Японії в 70-і роки. Концепція «пропорційного зростання політичної ролі Японії відповідно до росту економічної моці». Концепція «нової великої держави». Роль і місце Японії в ООН. Характер і цілі доктрини «багатополюсної дипломатії». Концепція «азійсько-тихоокеанського співтовариства». Доктрина «національної безпеки» в зовнішньополітичному курсі Японії. «Зони життєвих інтересів Японії». Японо-американські переговори на найвищому рівні 1972 року. Місце Японії в Гуамській і «Новій Тихоокеанській доктрині» США. Територіальні питання. Три основні принципи політики Японії в Азії, «Доктрина Фукуда» 1977 року. Політичне зближення з КНР. Японо-китайський договір від 12 серпня 1978 року. П'ятирічна програма кабінету Я. Накасоне «будівництва збройних сил Японії на 1983 - 1987 рр. «Біла книга з питань оборони» (серпень 1986 р.) про подальше зміцнення японо-американського військового співробітництва. Політика Японії щодо країн Західної Європи в 70-80 рр.

Тема 4. Зовнішньополітичний курс Японії у постбіполярний період.

Динаміка змін у зовнішньополітичному курсі Японії (2000 -2022 рр.). Політичні, економічні та зовнішні чинники, що впливають на його зміни. Політика Японії щодо країн Західної Європи. Відносини Японії з КНР та РФ. Курс на «особливі відносини» з країнами АСЕАН. Політика Японії щодо країн Індокитаю, Близького і Середнього Сходу в XXI ст. Політична та наукова дискусія щодо принципу пацифізму у зовнішній політиці. Концепція «активного пацифізму» С. Абе. Відносини Японії зі США. Відносини Японії з Китаєм. Відносини Японії із країнами ПСА. Проблемні питання зовнішньої політики і дипломатії Японії. Сучасна доктрина національної безпеки Японії та ключове поняття цієї доктрини. Японська дипломатична служба. Японський стиль ведення перемовин. Відносини Японії з Україною. Рік Японії в Україні. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Тема 5. Формування зовнішньої політики і дипломатичної служби КНР

Проголошення КНР. Визначення пріоритетів в зовнішній політиці. Зовнішньополітична стратегія політиків Першого покоління. СРСР в політиці КНР. Китайсько-американське зближення. Візит президента Р. Ніксона в КНР. «Шанхайське комюніке». Теорія «трьох світів». Зміни політиками Другого покоління зовнішньополітичної стратегії наприкінці 1970-х років. Зовнішня політика КНР в 1980-і роки. Програма «великого возз'єднання Батьківщини». Питання війни і миру в зовнішній політиці КНР. Китайсько-американські відносини і вплив на них проблем Тайваню. Європейська політика КНР. Азійська політика КНР. КНР і країни Африки.

Тема 6. Зовнішня політика і дипломатія КНР у період правління політиків Четвертого і П'ятого покоління.

Зовнішньополітичний процес Ху Цзіньтао. Роль партійних інститутів у формуванні зовнішньополітичного курсу. Погляд із КНР на процеси глобалізації у світі та місце Китаю у цьому процесі. Нова зовнішньополітична та зовнішньоекономічна стратегія Сі Цзіньпіна. Концепція «Один пояс – один шлях». Ключове поняття цієї концепції. Відносини КНР зі США. КНР та Японія. КНР та країни ПСА. XX з'їзд Компартії Китаю про регіональну та глобальну політику країни. Дипломатична службу КНР. Китайський стиль ведення перемовин. Проблемні питання у зовнішній політиці Китаю. Відносини КНР з Україною. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Тема 7. Зовнішня політика і дипломатія держав на Корейському півострові

Створення двох держав на Корейському півострові. Корейське питання після війни 1950-1953 рр. Особливості формування зовнішньополітичного курсу Північної та Південної Кореї: порівняльна характеристика. Визначення етапів у розвитку відносин між РК та КНДР. Перспективи вирішення корейського питання (об'єднання Півночі та Півдня). Розвиток двосторонніх відносин держав Корейського півострова з США, КНР, ЄС, Україною. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України. Проблемні питання зовнішньої політики РК і КНДР у XXI ст.

Тема 8. Зовнішня політика країн Індокитаю.

Індокитайський півострів після завершення Другої світової війни. Міжнародне визнання незалежності В'єтнаму, Лаосу і Камбоджі 1954 року на Женевській нараді з питань Індокитаю. Зовнішня політика країн Індокитаю після Женевського врегулювання. Вплив американо-китайського зближення 1972 року на дії визвольних сил Індокитаю. Паризькі переговори і підписання 27 січня 1973 року Угоди про припинення війни і встановлення миру у В'єтнамі. В'єтнамська Угода від 21 лютого 1973 року про встановлення миру і досягнення національної злагоди в Лаосі. Боротьба патріотичних сил В'єтнаму і Лаосу за виконання Паризької і В'єтнамської угод в 1973-1975 рр. Державне об'єднання В'єтнаму. Зовнішня політика країн Індокитаю в 1980-і -1990-і роки, лінія на зміцнення відносин між трьома країнами. Зусилля СРВ, ЛНДР і НРК, спрямовані на нормалізацію обстановки в Південно-Східній Азії, перетворення цього регіону в зону миру і співробітництва, встановлення добросусідських дружніх відносин. Розширення діалогу між країнами Індокитаю і АСЕАН. Міжнародна політика країн Індокитаю у XXI ст. Зовнішньополітичні пріоритети країн Індокитаю в оцінці військової агресії росії щодо України.

Тема 9. Зовнішньополітичний процес і дипломатія Республіки Індія.

Конституційні основи зовнішньої політики Республіки Індія. «Курс Неру». Взаємозв'язок внутрішньої і зовнішньої політики уряду І.Ганді (1966-1977 рр.). Індія - лідер Руху неприєднання (березень 1983 - вересень 1986 рр. Делійська (січень 1985 р.) зустріч в верхах шести країн і заклик до негайного припинення ядерними країнами випробування всіх видів цієї зброї. Ядерна програма Індії. Азійські проблеми в зовнішній політиці Індії. Роль Індії в створенні Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії (СААРК) і основні напрямки її діяльності. Розвиток індійсько-українських відносин.

Особливості внутрішньої політики, національних інтересів Індії та їх вплив на формування зовнішньополітичного курсу і дипломатичної практики. Роль ядерного фактору в політиці Індії у 2010-2020-х рр. Особливості регіональної політики та її вплив на двосторонні відносини. Концепція «Індія - 2020». Основна мета навколо якої будується концепція.

Сучасна доктрина національної безпеки Індії. Дипломатична служба Індії. Відносини Індії з США, КНР, Японією та Австралією. Політична оцінка Індією агресії росії щодо України..

Тема 10. Зовнішня політика Ісламської Республіки Пакистан.

Становлення зовнішньої політики країни Пакистану. Американсько-китайська орієнтація зовнішньої політики Пакистану. Пакистано-індійські відносини. Міжнародна діяльність Пакистану в 1990-і роки. Ядерна програма Пакистану і її вплив на пакистано-індійські і пакистано-американські відносини. Регіональна політика у 2001-2020-і роки та її вплив на відносини з мусульманськими країнами. Пакистано-українські стосунки. Політична оцінка та дипломатична практика країни по відношенню до збройної агресії росії щодо України.

Тема 11. Зовнішня політика країн АСЕАН.

Бангкокська декларація від 8 серпня 1967 року про створення Асоціації держав Південно-Східної Азії і офіційна мета цієї організації. Куала-Лумпурська «Декларація про мир свободу і нейтралітет» (листопад 1971 р.) і її сутність. Балійська декларація (лютий 1976 р.) Зусилля країн АСЕАН по врегулюванню регіональних конфліктів в Південно-Східній Азії. У 1980-1990-х рр. Паризька міжнародна конференція 1989 року з питань Камбоджі і її значення для покращення політичного клімату в Південно-Східній Азії. Зусилля країн АСЕАН у XXI ст. по перетворенню Південно-Східної Азії і азійсько-тихоокеанського регіону в один з провідних центрів світової політики і економіки.

Змістовний модуль II. Зовнішня політика і дипломатія країн Близького та Середнього Сходу.

Тема 12. Зовнішня політика Республіки Афганістан.

Політика нейтралітету - основа зовнішньополітичного курсу Афганістану після другої світової війни. Вступ до ООН. Характер політичних, економічних та дипломатичних відносин Афганістану з країнами регіону та провідними країнами світу у 1950-1970-і роки. Радянсько-афганська війна та її наслідки для країн регіону і світу. Зовнішня політика Афганістану після повалення уряду талібів. Результати військово-політичного співробітництва з США. Регіональна політика уряду талібів після виводу військ США з Афганістану. Політична оцінка військової агресії росії щодо України.

Тема 13. Зовнішня політика і дипломатія Ісламської Республіки Іран

Зовнішньополітичні принципи ІРІ. «Заповіт» Р.М.Хомейні. Розрив США дипломатичних відносин з Іраном. Ірано-іракська війна 1980-1988 рр. та її наслідки. Концептуальні зміни в політиці ІРІ після А.Р. Хомейні. Зміст консервативного та реформістського підходу в зовнішній політиці ІРІ у 1990-і -2000 –і рр. Вплив різних внутрішньополітичних груп на зовнішню політику та дипломатію. Внутрішня політика іранських аятолів та її вплив на формування зовнішньополітичної ідеології. Ісламської Республіки Іран в 1990-і роки та в XXI ст. Порівняльний аналіз зовнішньополітичного процесу. Ірано-американські відносини. Політика Ірану щодо провідних країн Західної Європи. Іран і держави Центральної Азії та Північного Кавказу. Експлуатація ядерного чинника в зовнішній політиці. Основні зусилля зовнішньополітичної діяльності Ірану впродовж 2010-2023 років. Ірано-українські відносини стан і перспективи. Політична і дипломатична оцінка ІРІ агресії росії щодо України.

Тема 14. Зовнішня політика та дипломатія Турецької Республіки.

Особливості формування зовнішньої політики і дипломатії Турецької Республіки після Другої світової війни. Військово-політичне співробітництво з США. Вступ Туреччини до НАТО. Роль і місце Туреччини в планах створення західними країнами військово-політичних угруповань на Близькому і Середньому Сході. Формування зовнішньополітичного процесу у роки Другої і Третьої Республіки. Зовнішньополітична програма партії Справедливості та

розвитку. Євроінтеграційна політика Турецької Республіки. Туреччина і мусульманські країни. Програма перетворення Туреччини в політичний і економічний центр близькосхідного регіону. Курдська проблема у відносинах Туреччини з сусідніми країнами. Вплив американської політики на Близькому і Середньому Сході. Туреччина і незалежні держави Центральної Азії і Північного Кавказу. Сучасні доктрини зовнішньої політики Політики Турецької Республіки щодо України. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Тема 15. Зовнішня політика і дипломатія арабських країн.

Зовнішньополітичний процес в країнах арабського Магрибу та Машріку: порівняльний аналіз. Дипломатична служба арабських країн. Діяльність Ліги арабських країн щодо питань регіональної безпеки та подолання конфліктів. Перська затока і проблеми її безпеки. Еволюція політики провідних держав світу щодо країн Перської затоки. Стан і перспективи розвитку відносин країн Магрибу та Машрику з Україною. Палестинська проблема, витоки, сучасний стан та можливості врегулювання. Війна в Сирії та її міжнародні наслідки. Зміни у зовнішній політиці арабських країн після «арабської весни». Сучасний стан і перспективи відносин арабських країн з Україною.

Тема 16. Проблеми безпеки та зовнішня політика країн Перської Затоки.

Проблеми безпеки і структура міжнародних відносин на регіональному рівні. Рада співробітництва арабських країн Перської затоки. Кувейтська криза. Проблеми безпеки Перської затоки в діяльності Ліги арабських держав в міжарабських відносинах. Міжнародний аспект проблем безпеки Перської затоки. Еволюція політики провідних держав світу щодо країн Перської затоки. Відносини з Державою Ізраїль з 2016-2020-і рр.. Відносини країн зони Перської затоки з Україною. Політична оцінка збройної агресії росії проти України.

Тема 17. Зовнішня політика і дипломатія Держави Ізраїль

Проголошення Держави Ізраїль. Основні засади зовнішньої політики. Арабо-ізраїльські війни та їх результати. Відносини з США. Політична позиція та дипломатичні кроки щодо підтримки миру і безпеки на Близькому Сході. Політика Держави Ізраїль щодо України. Політичні та наукові оцінки військової агресії росії.

Змістовний модуль III. Зовнішня політика і дипломатія Африки.

Тема 18. Фактори формування зовнішньої політики, країн Африки.

Основні фактори, що впливають на визначення зовнішньої політики: економічні, політико-ідеологічні, історичні, географічні і фактори населення. Основні риси дипломатії країн Африки. Форми та методи здійснення зовнішньої політики країн Африки. Зовнішньополітичний процес у регіонах Африки. Африканські зовнішньополітичні та міжнародні організації. Особливості внутрішніх чинників, які впливають на зовнішньополітичний процес у Африці. Зв'язок колишніх колоній із колишніми метрополіями. Політика міжнародних організацій в Африці. Африка у сучасних міжнародних відносинах. Діяльність Організації Африканської Єдності – Африканського Союзу. Відносини з Європейським Союзом.

Тема 19. Зовнішньополітичний процес та дипломатія у Південно-Африканській Республіці.

Принципи зовнішньої політики ПАР. Діяльність Н. Мандели по розвитку демократичних тенденцій у зовнішній політиці країни. Особливості дипломатичної служби ПАР. Сучасний стан та перспективи розвитку відносин з Україною.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	кількість годин										
	індивідуальна форма						групово-очна форма				
	Усього	по формам					Усього	по формам			
		Л	П	Лаб	Інд	Ср		лаб	інд	ср	
2	3	4	5	6	7	8					
Змістовний модуль I .Зовнішня політика і дипломатія країн Північно-Східної, Південної та Південно-Східної Азії.											
Тема 1. Фактори формування зовнішньої політики країн Азії	2	2	-								
Тема 2. Формування зовнішньої політики Японії (1945-1950-і рр.)	2	-	-			2					
Тема 3. Зовнішня політика і дипломатія Японії у 1960-1980-і рр..	4	2	-			2					
Тема 4. Зовнішньополітичний курс Японії в постбіполярний період.	6	2	2			2					
Тема 5. Формування зовнішньої політики і дипломатичної служби КНР	2	-	-			2					
Тема 6. Зовнішня політика і дипломатія КНР у період правління політиків Четвертого і П'ятого поколінь	6	2	2			2					
Тема 7. Зовнішня політика і дипломатія держав на Корейському півострові	4	-	-			4					

Тема 8. Зовнішня політика країн Індокитаю	6	-	2			4						
Тема 9. Зовнішньополітичний процес і дипломатія Республіки Індія	6	2	2			2						
Тема 10. Зовнішня політика Ісламської Республіки Пакистан	2	-	-			2						
Тема 11. Зовнішня політика країн АСЕАН	4	-	2			2						
Разом за змістовним модулем 1.	44	10	10			24						
Змістовний модуль II. Зовнішня політика і дипломатія країн Близького та Середнього Сходу.												
Тема 12. Зовнішня політика Республіки Афганістан	4	-	-			4						
Тема 13. Зовнішня політика і дипломатія Ісламської Республіки Іран	8	2	2			4						
Тема 14. Зовнішня політика та дипломатія Турецької Республіки	8	2	2			4						
Тема 15. Зовнішня політика і дипломатія арабських країн	8	2	2			4						
Тема 16. Проблеми безпеки та зовнішня політика країн Перської Затоки.	6	2	-			4						

Тема Зовнішня політика дипломатія Держави Ізраїль	17.	2	-	-			2						
Разом змістовним модулем II	за	36	8	6			22						
Змістовий модуль III. Зовнішня політика і дипломатія Африки.													
Тема Фактори формування зовнішньої політики країн Африки.	18.	4	-	-			4						
Тема Зовнішньополіти чний процес та дипломатія у ПАР	19.	6	2				4						
Разом змістовним модулем III	за	10	2	-			8						
Усього годин		90	20	16	-	-	54						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Зовнішньополітичний курс Японії в постбіполярний період. <i>Питання для обговорення.</i> 1. Концептуальні основи зовнішньої політики Японії. 2. Японо-американські відносини. 3. Далекосхідна і південно-східноазійська політика Японії.	2
2	Зовнішня політика і дипломатія КНР у період правління політиків Четвертого і П'ятого поколінь <i>Питання для обговорення.</i> 1. Роль і місце КНР в сучасних міжнародних відносинах. 2. Сучасне геополітичне становище Китаю. 3. Розвиток китайсько-американських відносин на сучасному етапі. 4. Розвиток взаємовідносин між КНР та російською федерацією.	2
3	Зовнішня політика країн Індокитаю <i>Питання для обговорення.</i> 1. Війна у В'єтнамі: початок, хід закінчення. 2. Сучасна зовнішня політика країн Індокитаю.	2
4	Зовнішньополітичний процес і дипломатія Республіки Індія <i>Питання для обговорення.</i> 1. «Індія - 2020»: основні напрямки зовнішньої політики, зміцнення позицій на міжнародній арені. 2. Ядерний чинник у зовнішній політиці Індії. 3. Регіональна політика Індії. 4. Відносини Індії з США.	2

5.	Зовнішня політика країн АСЕАН <i>Питання для обговорення</i> 1. Створення АСЕАН. 2. Зовнішньополітичні підходи країн АСЕАН на сучасному етапі.	2
6.	Зовнішня політика Ісламської Республіки Іран. <i>Питання для обговорення.</i> 1. Ісламська революція в Ірані і її вплив на зовнішню політику країни. 2. Конституційні основи і основні напрямки зовнішньої політики режиму аятоли Р.М.Хомейні. 3. Спроби експорту «ісламської революції» і позиції мусульманських країн. 4. Зовнішня політика ІРІ в 90-ті роки ХХ-го - в ХХІ-му столітті	2
7	Зовнішня політика та дипломатія Турецької Республіки <i>Питання для обговорення.</i> 1. Відносини між Туреччиною та Україною. 2. Політика Туреччини на Близькому Сході. 3. Туреччина і тюркські країни Кавказу і Центральної Азії. 4. Політика Туреччини на Балканах і в Східному Середземномор'ї.	2
8	Зовнішня політика і дипломатія арабських країн <i>Питання для обговорення.</i> 1. Палестинська проблема: витоки, сучасний стан та можливі сценарії врегулювання. 2. Війна в Сирії та її міжнародні наслідки. 3. Зовнішня політика арабських країн після «арабської весни».	2
	Разом	16

6. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва тематика	Кількість Годин
1	Формування зовнішньої політики Японії (1945-1950-і рр.) 1. Принцип пацифізму у зовнішній політиці Японії. 2. Зовнішньополітична програма уряду Н. Кісі.	2
2	Зовнішня політика і дипломатія Японії у 1960-1980-і рр. 1. Концепція «пропорційного зростання політичної ролі Японії відповідно до росту економічної моці». 2. Концепція «нової великої держави». 3. Доктрини «багатополюсної дипломатії». 4. Концепція «азійсько-тихоокеанського співтовариства».	2
3	Зовнішньополітичний курс Японії в постбіполярний період. 1. Концепція «активного пацифізму» С. Абе. 2. Відносини Японії з Україною: досягнення та перспективи. 3. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.	2

4	<p>Формування зовнішньої політики і дипломатичної служби КНР.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення основних пріоритетів в зовнішній політиці. 2. Проблема Тайваню в контексті китайсько-американських відносин. 3. Концепція «двох Китаїв» у зовнішній політиці США. 	2
5	<p>Зовнішня політика і дипломатія КНР у період правління політиків Четвертого і П'ятого поколінь.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концепція «Один пояс – один шлях». 2. Відносини КНР з Україною: досягнення та перспективи. 3. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України. 	2
6	<p>Зовнішня політика і дипломатія держав на Корейському півострові</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Перспективи вирішення корейського питання. 2. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України. 	4
7	<p>Зовнішня політика країн Індокитаю.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні тенденції зовнішньої політики країн Індокитаю. 2. Сучасна зовнішня політика В'єтнаму. 3. Особливості зовнішньополітичних курсів Лаосу та Камбоджі. 	4
8	<p>Зовнішньополітичний процес і дипломатія Республіки Індія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відносини Індії з США. 2. Відносини Індії з КНР. 3. Відносини Індії з Японією. 4. Відносини Індії з Австралією. 5. Перспективи розвитку індійсько-українських відносин. 	2
9	<p>Зовнішня політика Ісламської Республіки Пакистан.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ядерний чинник у зовнішній політиці Пакистану. 2. Пакистано-українські відносини. 3. Позиція Пакистану стосовно збройної агресії росії щодо України 	2
10	<p>Зовнішня політика країн АСЕАН</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення АСЕАН для регіональної стабільності. 2. Основні напрямки зовнішньої політики Філіппін. 	2
11	<p>Зовнішня політика республіки Афганістан</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політика адміністрації Дж.Байдена щодо Афганістану. 2. Політика адміністрації Д.Трампа щодо Афганістану. 3. Політика адміністрації Б.Обами щодо Афганістану. 4. Політика адміністрації Дж. Буша-мл. щодо Афганістану. 5. Регіональна політика Афганістану. 	4
12	<p>Зовнішня політика і дипломатія Ісламської Республіки Іран.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ядерний чинник у зовнішній політиці Ірану. 2. Ірано-українські відносини: досягнення та перспективи. 3. Позиція Ірану стосовно збройної агресії росії щодо України. 	4
13	<p>Зовнішня політика та дипломатія Турецької Республіки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Турецько-українські відносини: досягнення та перспективи. 2. Позиція Туреччини стосовно збройної агресії росії щодо України. 	4

14	Зовнішня політика і дипломатія арабських країн. 1. Стан і перспективи розвитку відносин країн Магрибу з Україною. 2. Стан і перспективи розвитку відносин країн Машрику з Україною.	4
15	Проблема безпеки та зовнішня політика країн Перської Затоки 1. Ліги арабських держав в міжарабських відносинах: сучасний етап. 2. Відносини країн зони Перської затоки з Україною. 3. Політична оцінка збройної агресії росії проти України.	4
16	Зовнішня політика і дипломатія Держави Ізраїль 1. Відносини між Державою Ізраїль та Україною: здобутки та перспективи. 2. Позиція Держави Ізраїль щодо військової агресії росії.	2
17	Фактори формування зовнішньої політики країн Африки. 1. Діяльність Організації Африканської Єдності. 2. Основні пріоритети зовнішньої політики країн Африки. 3. Проблема бідності в країнах Африки. 4. Проблема голоду в країнах Африки.	4
18	Зовнішньополітичний процес та дипломатія у ПАР 1. Основні напрями зовнішньої політики ПАР. 2. Регіональна політика ПАР. 3. Сучасний стан та перспективи розвитку відносин з Україною.	4
	Разом	54
<p>Самостійна робота передбачає написання аналітичної довідки за змістом навчальної дисципліни. Тема аналітичної довідки обирається студентом самостійно. Одна із тем довідки з вищевказаного переліку обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу. (Форму захисту обговорюється додатково).</p> <p>Рекомендації щодо підготовки аналітичної довідки</p> <p>Технічне оформлення довідки має відповідати всім вимогам, що висуваються до письмових робіт студентів. Обсяг довідки не повинен перевищувати 5 сторінок.</p> <ul style="list-style-type: none"> • посилання повинні бути оформлені відповідно до вимог щодо оформлення посилань у студентських наукових роботах. Структура тексту: короткий вступ, що включає постановку теми довідки, основна частина, висновок, що містить короткі висновки, список використаних джерел. <p>В аналітичній довідці мають бути відображені такі питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • загальна характеристика концептуального оформлення внутрішньої та зовнішньої політики держави; системи країни; особливості та етапи її еволюції; • характеристика правлячого режиму, оцінка вищими органами державної влади та ЗМІ політичної та економічної ситуації в країнах, які досліджуються, у період 2014-2023 рр., прогноз подальшої можливої еволюції зовнішньої політики, політичної системи та політичної ситуації в країні, що вивчається. <p>ВИКОРИСТОВУВАТИ ТІЛЬКИ ЗАРУБІЖНІ ДЖЕРЕЛА.(Мови: англійська, арабська, китайська, новогрецька, турецька, японська.)</p> <p>Критерії оцінювання</p> <p>25 балів заслуговує студент, який дав вичерпні відповіді на всі запропоновані питання, показавши системні знання, вміння визначати певні тенденції розвитку зовнішньої політики країни та навички аналізу зарубіжних джерел.</p>		

9. Методи навчання

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

10. Форми контролю та методи оцінювання

Методи поточного / періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Підсумковий контроль. Іспит

11. Питання для підсумкового контролю

1. Проаналізувати сучасне геополітичне становище КНР.
2. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу КНР.
3. Визначити концептуальні засади зовнішньої політики КНР. Конституція КНР і національне законодавство. Статус Гонконгу і Макао.
4. Проаналізувати питання участі КНР у міжнародних організаціях.
5. Охарактеризувати китайсько-американські відносини у 2000-2020-і рр.
6. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між КНР та росією (РФ). Дати коментар політичній та дипломатичній поведінці КНР щодо оцінки збройної агресії росії по відношенню до України
7. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу Японії.
8. Охарактеризувати зовнішньополітичну стратегію Японії у XXI ст.
9. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між Японією та США.
10. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між Японією та КНР.
11. Висвітлити історичну ретроспективу та сучасний стан проблеми «північних територій» у відносинах між Японією та росією. Державна позиція Японії щодо збройної агресії росії по відношенню до України.
12. Дати характеристику економічного та військового потенціалу Республіки Корея (РК) та КНДР. Зробіть порівняльний аналіз останніх 15 років.
13. Проаналізувати розвиток взаємовідносин між РК та КНДР: реалізація «політики залучення». Характер діалогу 2000-х рр.
14. Проаналізувати зовнішню політику в контексті ядерної та ракетної програми КНДР.
15. Проаналізувати питання переговорів з ядерної проблеми КНДР.
16. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між США та РК; США та КНДР. КНДР і росія Державна позиція щодо військової агресії росії.
17. Визначити сучасну зовнішньополітичну стратегію Індії.
18. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу Індії.
19. Проаналізувати двосторонні відносини між Індією та США. Перспективи взаємодії між Австралією, Індією, США та Японією в питаннях міжнародної безпеки.
20. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між Індією та країнами регіону..
21. Розкрити сутність та перебіг вирішення «кашмірського питання» у відносинах між Індією та Пакистаном.
22. Охарактеризувати територіальні суперечки між Індією та КНР.
23. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу Ісламської Республіки Іран (ІРІ).
24. Визначити сучасну стратегію зовнішньої політики ІРІ в контексті «Заповіта» Р. Хомейні.
25. Охарактеризувати ірансько-американські відносини на сучасному етапі.
26. Охарактеризувати взаємовідносини між ІРІ та арабськими державами Перської затоки.

27. Охарактеризувати відносини між ІРІ та Україною. ІРІ і збройна агресія росії щодо України.
28. Геополітичний аспект феномену руху «Талібан». Як, на вашу думку, буде розвиватись зовнішня політика після завершення військової присутності США.
29. Політика руху Талібан щодо країн Центральної Азії.
30. Розвиток взаємин між Іраном та Афганістаном на сучасному етапі.
31. Охарактеризувати ірансько-американські відносини на сучасному етапі.
32. Охарактеризувати взаємовідносини між ІРІ та арабськими державами Перської затоки.
33. Охарактеризувати відносини між ІРІ та США і ЄС.
34. Геополітичний аспект розвитку руху Ісламська держава.
35. Сучасна військово-політична ситуація в країнах Центральної Азії.
36. Розвиток взаємовідносин між Іраном та країнами Центральної Азії на сучасному етапі.
37. Причини та наслідки операції «Буря в пустелі».
38. Зовнішня політика Іраку після повалення режиму Саддама Хусейна.
39. Зовнішня політика країн арабського Магрибу у ХХІ ст.
40. Зовнішня політика арабських країн Машрику у ХХІ ст.
41. Питання регіональної безпеки в діяльності Ліги Арабських Держав.
42. Позиція ЛАД щодо війни у Сирії. Міжнародний аспект війни в Сирії.
43. Вплив «арабської весни» на зовнішньополітичний процес в арабських країнах.
44. Формування незалежної зовнішньої політики Турецької Республіки. Концепція рівновіддалення.
45. Особливості зовнішньополітичного процесу в Турецькій Республіці. Визначити сучасну стратегію зовнішньої політики.
47. Євроінтеграційна політика Турецької Республіки. Проблеми та перспективи.
48. Охарактеризувати турецько-американські відносини на сучасному етапі.
49. Охарактеризувати сучасний етап політики Турецької Республіки щодо України.
50. Зовнішня політика Держави Ізраїлю в ХХІ ст.
51. Регіональні аспекти зовнішньої політики Держави Ізраїль.
52. Зовнішньополітичний процес в країнах Перської Затоки.
53. Зовнішня політика Саудівської Аравії щодо Держави Ізраїль .
54. Зовнішня політика Єгипту та її еволюція у ХХІ ст.
55. Сучасна стратегія політики Єгипту щодо США та ЄС.
56. Сучасні зовнішньополітичні орієнтири країн Африки.
57. Зовнішня політика Південно-Африканської Республіки на сучасному етапі. Надзвичайний та Повноважний Посол України у ПАР.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Здобувач освіти		
Відмінно	володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	достатньо володіє матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; аналізує навчальну інформацію, але допускає окремі неточності та незначні помилки	правильно вирішив більшість завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні навички виконання завдання

Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вмє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																	Індивідуальне самостійне завдання	Підсумковий тест (екзамен)	С у м а
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T1 0	T1 1	T1 2	T1 3	T1 4	T1 5	T1 6	T1 7			
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	25	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Глебов В. В. *Силабус курсу «Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки»*. Одеса: ОНУ, 2022. 5 с.

2. Глебов В. В. *Робоча програма навчальної дисципліни «Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки»*. Одеса: ОНУ, 2022. 17 с.
3. Презентації лекцій курсу та інформаційні матеріали, Гугл-клас <https://classroom.google.com/c/NTk0NjM5ODk4ODE4?cjc=4as4z7d>

14. Рекомендована література

Основна

1. Бузаров А.І. Основні вектори зовнішньої політики Китаю у 2018 році. URL: <http://www.sinologist.com.ua/buzarov-osnovni-vektory-zovnishnoyi-polityky-kytayu-v-2018-r/> (дата звернення 25.06.2022)
2. Гайдуков Ф., Борділовська О. Нове бачення нації в концепції «Індія – 2020». URL: http://www.vmv.kymu.edu.ua/v/03/gaydukov_bordilovska.htm (дата звернення 25.06.2022)
3. Константинов В. Китай корегує зовнішню стратегію: що змінить проект "Один пояс, один шлях". URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/05/19/7065874/> (дата звернення 25.06.2022)
4. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Х. : Віват, 2020. 256 с.
5. Корсунський С. Як будувати відносини з країнами Азії. Економіка, дипломатія, культурні особливості. Х. : Віват, 2021. 288 с.
6. Лебідь О. Зовнішня політика КНР: курс на справжнє світове лідерство. URL: <http://www.bintel.com.ua/uk/article/vneshnjaja-politika-krn/> (дата звернення 25.06.2022).
7. Самойлова Л.І. Південно-Африканська Республіка: головні напрями внутрішнього та зовнішнього розвитку країни в умовах всебічної глобалізації. URL: http://www.nbu.gov.ua/UJRN/Nvdau_2014_21%281%29_18 (дата звернення 2.05.2022)
8. Удовік В. Зовнішня політика Японії на пострадянському просторі (1991-2016 рр.). *Схід*. № 5 (145). 2016. С.56-63. URL: http://www.nbu.gov.ua/UJRN/Skhid_2016_5_11 (дата звернення 25.06.2022)
9. Худолій А.О. Зовнішня політика Туреччини на Близькому Сході. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса, Сер.: Політичні науки*. 2017. С.34-42. URL: <http://www.jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/5044> (дата звернення 15.03.2022)
10. Ярошко О.З. Пріоритети африканських країн у міжнародних відносинах. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/legal-and-political-science-212/political-problems-of-international-systems-and-global-developme> (дата звернення 25.04.2022)

Додаткова

1. Алієв М.М. Зовнішня політика Туреччини наприкінці 1990-х рр..XX ст. – на початку XXI ст. URL: <http://www.vmv.kymu.edu.ua/v/09/06.htm> (дата звернення 25.06.2022)
2. Глебов В. Фактор НАТО і країни Магрибу. *Політика і час*. 2002. № 5.
3. Глебов В. В. Про деякі аспекти південного напрямку зовнішньої політики України: оцінки та перспективи. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2002. Вип. 7. С.62-68.
4. Глебов В.В. Місце та перспективи України на близькосхідному ринку озброєнь. *Стратегічна панорама*. 2003. № 1. С.162-169.
5. Глебов В.В. Потенціал конфліктності у Чорноморському регіоні. Суперництво чи співробітництво? *Туреччина: безпека та співробітництво в Чорноморському регіоні*. Київ. 2000. С. 63-71.
6. Офіційна позиція Туреччини щодо анексії Криму. URL: <http://www.unian.ua/politics/10891919-poziciya-turechchini-shchodo-aneksiji-krimu-ye-nezminnoyu-posol.html> (дата звернення 25.06.2022)

7. Позиція Японії щодо засудження російської агресії буде незмінною. Посол Японії під час зустрічі з Прем'єр-міністром. *Урядовий портал*. URL: <http://www.kmu.gov.ua/news/roziciya-uaroni> (дата звернення 25.05.2022).
8. Посол Японії в Україні Тоїчі Саката: Анексія Криму – це проблема не лише України, а й проблема всього світу. *Посольство України в Японії*. URL: <http://www.japan.mfa.gov.ua/news/2348-posol-japoniji-v-ukrajini-toichi-sakata-aneksija-krimu-ce-problema-ne-lishe-ukrajini-a-j-problema-vsyogo-svitu> (дата звернення 25.06.2022)
9. Glebov V. V. The Black Sea Region, European Security and Ukraine. *Ukraine and European Security*. Macmillan Press LTD, London, 1999. P.181-191.
10. Glebov V. Security Trends in the Black Sea Area: Regional Cooperation. *Romanian Journal of International Affairs*. Vol. 4. (1). Bucharest, 1998. P. 21-30.

15. Інформаційні ресурси.

1. Міністерство закордонних справ Держави Ізраїль. URL: https://www.gov.il/en/departments/ministry_of_foreign_affairs/govil-landing-page
2. Міністерство закордонних справ Ісламської Республіки Іран. URL: <https://en.mfa.ir/>
3. Міністерство закордонних справ Ісламської Республіки Пакистан. URL: <https://mofa.gov.pk/>
4. Міністерство закордонних справ КНР. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/
5. Міністерство закордонних справ Республіки Індонезія. URL: <https://kemlu.go.id/portal/en>
6. Міністерство закордонних справ Соціалістичної Республіки В'єтнам. URL: https://www.mofa.gov.vn/en/bng_vietnam/
7. Міністерство закордонних справ Турецької Республіки. URL: <https://www.mfa.gov.tr/default.en.mfa>
8. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>
9. Міністерство закордонних справ Японської Держави. URL: <https://www.mofa.go.jp/>
10. Міністерство зовнішніх справ Республіки Індія. URL: <https://mea.gov.in/>